

**S. BALTRAMAČIO
KRAŠTOTYROS BIBLIOGRAFIJOS DARBŲ VERTINIMAS
IR II DALIES PARUOŠIMAS**

Filolog. m. kand. V. ŽUKAS

Žymus XIX a. pabaigos—XX a. pradžios lietuvių bibliografas S. Baltramaitis paruošė, o Rusų geografinė draugija 1891 m. išspausdino bibliografijos veikalą „Bibliografijos medžiagos rinkinys Lietuvos geografijai, etnografijai ir statistikai“¹. 1904 m. geografinė draugija išleido žymiai praplėstą ir papildytą Lietuvos teisės istorijos medžiaga antrąjį šio veikalą leidimą². Tie Baltramaičio veikalai pateikė labai vertingos medžiagos įvairioms lituanistikos mokslo šakoms, praturtino lietuvių bibliografijos metodiką³.

S. Baltramaičio kraštotyros (lituanikos) bibliografijos darbai buvo labai reikalingi, laukiami ir visuomenės palankiai sutinkami. Teigiamai apie bibliografiją atsiliepė S. Didžiulis ir J. Čerka-Čerkauskas. Savo laiškuose bibliografui jie pažymėjo, kad bibliografijos darbas yra suprantamas, reikalingas ir branginamas⁴.

Apie Baltramaičio bibliografijos 1-ąjį ir 2-ąjį leidimus pasirodė nemaža informacijų ir recenzijų lietuvių, rusų, vokiečių, latvių ir lenkų spaudoje. Ypač entuziastingai 1-ąjį leidimą sutiko lietuvių spauda, kuri į Baltramaičio bibliografiją žiūrėjo kaip į patriotinį ir žymų mokslo darbą, reikšmingą lietuvių tautos kultūros laimėjimą. Savo recenzijoje V. Gaigalaitis, pasirašęs Chronopolitano slapyvardžiu, rašė: „P. Baltromaitis pelno savo veikalu labai daug garbės ir dėkavonės ne tikt vien prie Lietuvių, bet ir prie mokintų vyrų kitų tautų, kurie nor Lietuvius pažinti. Jie randa čion gana medegos dėl Lietuvių ar tai literatūros, ar lingvistikos, ar etnografijos, ar gėograpijos, arba statistikos ir t. t. Lygšiol, nebėsant tokio veikalų, turėjo mokintiejai tuomi pasikakdinti, ką rankose turėdavo, nežino-

---

¹ Балтрамайтіс С. Сборник библиографических материалов для географин. этнографии и статистики Литвы. Спб., 1891, с. 289.

² Балтрамайтіс С. Сборник библиографических материалов для географии, истории, истории права, статистики и этнографии Литвы. 2-е изд., Спб., 1904, с. 616.

³ Apie tų veikalų paruošimo sąlygas ir šaltinius, registruojamos medžiagos ir bibliografijos metodikos analizę žr. sfr. „S. Baltramaičio darbai lietuvių kraštotyros bibliografijos srityje“ (VVU Mokslo darbai, 32 t., 1960).

⁴ Žr. VVU Mokslinės bibliotekos rankraščių skyrius (toliau — VVUBRS), D 1067, D 1068. Pvz., Baltramaičio laiškas J. Čerkai (1892?) ir kt.

dami, kiek dar šiaip yra raštų didės vertės dėl Lietuvių. Dabar jiems darbas labai palengvintas“⁵.

Panašiai kalbėjo ir Amerikos lietuvių laikraštis „Apšvieta“, kurio recenzijoje buvo rašoma: „Ir veikalas tas yra milžiniškas, o svarba jo, kaip dėl lietuvių nemieruotina... Iš kurios pusės reikalus Lietuvos nepalytėtum, Baltramaičio triušas suteikia daug medegos ir meta daug naujos szviesos ir žinios; tie, kurie raszo ar raszys apie praeitę mūsų tautos ir mūsų raszliaivos, negalės atsigerėti tuomi palengvinimu savo triušo, kokį įgys peržvalgydami szią prakilnų veikalą“⁶. Recenzentas pažymėjo, kad bibliografas savo darbui surinko medžiagą iš įvairių jam prieinamų šaltinių.

„Zemaičių ir Lietuvos apžvalgoje“ išspausdintoje recenzijoje⁷ A. Jakštas pabrėžė Baltramaičio bibliografijos reikšmę, sakė, kad tokio veikalo reikalingumą kultūros darbuotojai — „apšviestūnai-darbininkai“ labai jau-tė ir jo pasirodymo su nekantrumu laukė. Recenzentas pažymi, kad „sulig-sziol lietuviams buvo labai sunkų szi bei tą išsamsėi paraszyti, nes retas izs jusų težinojo, kamę galima rasti moksliszką medegą, reikalingą dėl tokio ar kitokio lietuviszės klausimo. Dabar-gi acziu p. Baltramaičiui — tasai kėblumas tapo nuszalintas, nes jojo kningoje kiekvienas lietuvis-rasztininkas ras nurodytus beveik visus veikalus apie Lietuvių ir lietuviszės dalykus“⁸.

Toliau recenzentas išdėstė bibliografijos skyrius ir atskleidė jų turinį. Recenzijos pabaigoje jis pabrėžė istorinę šio bibliografijos veikalo reikš-mę, o Baltramaitį pavadino pirmuoju lietuvių bibliografu. Recenzentas rašė: „... p. B. tūm savo rupestingu darbu užsipelnė ant visados vardą *pirmojo lietuviszko bibliografo*, o jojo veikalas ant visados pasiliks pamatų dėl visų busencziųjū lietuviszkų bibliografijū“⁹.

1894 m. „Vienybėje lietuvininkų“ buvo išspausdinta žinutė, kurioje pranešama, kad „stropus mūsų darbinjkas“ S. Baltramaitis renka medžiagą savo bibliografijai papildyti ir surinko labai daug „lietuviszkos bibliogra-piszkos medegos“ Informacija baigiama pageidavimu, kad lietuvių tauta daugiau tokių darbininkų turėtų, ir tada „mūsų tautos garbė ne menkai pasididins“¹⁰.

Deja, tose recenzijose nerandame gilesnės bibliografijos analizės nei dalykiniu, nei metodiniu atžvilgiu. Tai rodo, kad Baltramaičio darbas buvo priimtas su didele pagarba ir dėkingumu, tačiau tai kartu rodo ir žemą lietuvių bibliografijos teorijos ir metodikos lygį.

⁵ Gaigalaitis V. Lietuviškoji bibliografija.— Varpas, 1893, Nr. 5, p. 75.

⁶ Apszvieta, 1892, Nr. 1, p. 74.

⁷ Zr. Jakštas A. Raszlaviszka peržvalga.— Zemaičių ir Lietuvos apžvalga, 1892, Nr. 13, p. 98—99.

⁸ Ten pat, p. 98.

⁹ Jakštas A. Raszlaviszka peržvalga.— Zemaičių ir Lietuvos apžvalga, 1892, Nr. 13, p. 99.

¹⁰ Stropus mūsų darbinjkas...— Vienybė lietuvininkų, 1894, Nr. 22, p. 259.

Nemaža atsiliepimų pasirodė ir apie Baltramaičio bibliografijos 2-ąją leidimą. Nors šis buvo dvigubai didesnis ir metodikos atžvilgiu geriau suvarkytas, tačiau sulaukė nemaža priekaištų. 1905 m. „Vilniaus žiniuose“ buvo išspausdintos dvi recenzijos ¹¹.

Jose nurodyti šie svarbiausi trūkumai: a) neišsamiai suregistruoti straipsniai lituanikos bibliografijai iš lietuvių periodikos ir b) bibliografijoje labai daug korektūros klaidų, kurios mažina darbo vertę.

Recenzijose buvo paliesti ir kai kurie bibliografijos metodikos klausimai, pavyzdžiui, bibliografinis aprašas. Buvo pageidaujama, kad apraše būtų trumpai apibūdinamas spausdinio turinys, nurodyti visi abejojimai ir t. t.

Į „Vilniaus žiniuose“ išspausdintas recenzijas Baltramaitis atsakė savo straipsniuose ¹². Jis karštai polemizavo su recenzentais, atmetė kai kuriuos nepagrįstus jų priekaištus, paaiškino metodinius savo darbo principus.

Taigi Baltramaičio bibliografijos 2-asis leidimas sukėlė smarkesnę polemiką lietuvių spaudoje, pajudino iki tol beveik neliestus bibliografijos darbo metodikos klausimus, atskleidė paties Baltramaičio pažiūras į bibliografiją ir kitus klausimus.

Apie Baltramaičio bibliografijos 1-ąją ir 2-ąją leidimą pasisakymų ir rusų spaudoje. Informacinė recenzija buvo išspausdinta žymaus rusų bibliografo N. Lisovskio leidžiamame žurnale „Библиограф“ ¹³. Recenzija apie Baltramaičio darbą buvo išspausdinta ir Rusijos knygų prekybininkų bei leidėjų žurnale „Книжный вестник“ ¹⁴. Joje pažymima apimtis, nurodoma, kad medžiaga bibliografijai buvo renkama iš rusų, lenkų ir vokiečių bibliografijos šaltinių, peržiūrėta apie 30 periodinių leidinių komplektų. Recenzijoje pažymėtos spragos — pavyzdžiui, kad nebuvo ištiesai peržiūrėtas leidinys „Журнал Министерства народного просвещения“, šaltinių sąrašė nenurodyta Z. Penkinos rodyklė „Полесе“, suregistruoti ne visi aktų rinkiniai. Apibendrinamas recenzentas sakė, kad ir toks darbas, koks jis yra, „tyrinėtojams duos daug naudos“

Gana plačią ir palankią recenziją apie Baltramaičio bibliografijos 2-ąją leidimą randame žurnale „Исторический вестник“ ¹⁵. Recenzentas pabrėžė didelę bibliografijos apimtį, jos patriotinę reikšmę, pažymėjo, kad tos suregistruotos pozicijos „pačiam autoriui ir kiekvienam, kuris myli gimtąją Lietuvą, kalba geriau ir gyviau, negu bet kuris talentingas oratorius“ ¹⁶.

¹¹ Žr. Vilniaus žinios, 1905.II.13 (23); 1905.IV.6 (19).

¹² Žr. Baltramaitis S. Bibliografija.— Vilniaus žini 1905.III.6 (19); Bibliografijos papildymas.— Vilniaus žinios, 1905.V.11 (24).

¹³ Žr. Библиограф, 1892, № 8—9, с. 311.

¹⁴ Žr. Книжный вестник, 1892, № 9, с. 424.

¹⁵ Исторический вестник, 1905, май, с. 686—687.

¹⁶ Žr. «...Рецензент буквально поражается колоссальным трудом и притом единоличным... Стоит представить себе огромный том около 1000 страниц с десятками тысяч заглавий... стоит представить себе долгие годы неблагодарной и упорной работы над книгой, которая понадобится очень немногим, назначение которой понятно лишь для специалистов. » (Исторический вестник, 1905, май, с. 686).

Vertindamas Baltramaičio darbą ir nurodydamas klaidas, recenzentas sakė, kad, visa savo būtybe atsidavęs šiam reikalui, bibliografas atliko jį net perdaug gerai ir nieko geresnio iš neturinčio specialaus išsilavinimo žmogaus negalima laukti. Daugiausia priekaištų recenzentas padarė Baltramaičiui dėl medžiagos klasifikacijos schemos, kurioje nesanti aiški skyrių tvarka, jų tarpusavio ryšiai ar santykis, kritikavo pasenusį istorinės literatūros klasifikavimą karalių ir kunigaikščių valdymo laikotarpiais. Medžiagos klasifikacijos trūkumus recenzentas aiškino tuo, kad bibliografui trūko specialių žinių.

Kalbėdamas apie Baltramaičio bibliografijos spragas, jis nurodė nesuregistruotus jugoslavų ir rumunų istorijos darbus, kuriuose, nors ir epizodiškai, yra minima Lietuva. Šį savo priekaištą recenzentas motyvavo tuo, kad specialūs darbai, kurių turinys aiškus iš antraštės, yra istorikams žinomi, bet jie labiausiai pasigenda bibliografijos duomenų apie darbus, kuriuose tas klausimas nėra pagrindinis tyrinėjimo objektas. Baigdamas recenziją, autorius rašė, kad visi nurodyti pageidavimai yra taip sunkiai vienam žmogui įvykdomi, kad jie nė kiek nemažina šio puikaus „lietuvių mokslininko darbo vertės“.

Apie Baltramaičio bibliografijos 1-ąją leidimą recenziją parašė ir E. Volteris¹⁷. Recenzentas pageidavo, kad prie lituanikos bibliografijos būtų pateikti statistikos duomenys. Reikia pažymėti, kad reikalavimas iš bibliografo apibendrintų statistikos duomenų nebuvo atsitiktinis, nes statistikos medžiagą apie etnografijos bei kitą literatūrą savo bibliografijos darbuose duodavo V. Mežovas¹⁸, statistikos duomenis spausdindavo K. Estreicheris ir kt. Statistikos duomenys suteikdavo bibliografijai tiriamojo pobūdžio, leisdavo daryti vienokias ar kitokias politinio bei kultūrinio pobūdžio išvadas, apibendrinimus.

E. Volteris pageidavo lietuvių kalba rašytų darbų statistikos, kuri parodytų, ką patys lietuviai yra atlikę krašto tyrinėjimo srityje. Recenzento nuomone, reikėjo duoti rusų mokslininkų darbų Lietuvos tyrinėjimo srityje statistiką, pradedant maždaug nuo 1860 m.

Baltramaičio bibliografijos 1-asis leidimas buvo minimas ir teigiamai vertinamas latvių bibliografijos apžvalgoje¹⁹.

Atsiliepimų apie Baltramaičio lituanikos bibliografiją ir platesnių jos nagrinėjimų randame ir lenkų spaudoje. Informaciją apie rodyklės 1-ąją leidimą ir trumpą jo apibūdiimą išspausdino lenkų bibliografijos žurnalas „Przewodnik bibliograficzny“²⁰. Recenzijoje apie Baltramaičio bibliogra-

---

¹⁷ Zr. Volter E. Baltramaitis, Silvestr. Sammlung von bibliographischen Materialien. — „Mitteilungen der Litauischen litterarischen Gesellschaft“. 1892, H. 17, S. 477—479.

¹⁸ V. Mežovas prie savo veikalo «Литература русской географии, статистики и этнографии» (1863) pridėjo darbą «Краткий статистический и библиографический обзор литературы русского отечествоведения за 1859—1868 гг.».

¹⁹ Zr. Par latviešu bibliografiju. — Dienas lapa, 1892, Nr. 116, 117.

²⁰ Zr. Przewodnik bibliograficzny, 1892, Nr. 6, s. 107.

fijos 1-ąją leidimą, išspausdintoje žurnale „Wiadomości numizmatyczno-archeologiczne“²¹, lietuvių kultūros ir spaudos istorijos tyrinėtojas M. Brenšteinas rašė, kad bibliografijos darbas apie Lietuvą, apie lietuvių tautą buvo seniai laukiamas. Toks darbas ir yra Baltramaičio rodyklė — tikras vadamekumas kiekvienam Lietuvos tyrinėtojui. Pažymėjęs didelį bibliografo darbą, recenzentas supažindino su bibliografijos skyriais ir paskyriais, su rodyklėje suregistruotos medžiagos tematika. Apibūdindamas veikale suregistruotą medžiagą, Brenšteinas pažymėjo, kad į ją įtraukti įvairūs rusų, lenkų, lietuvių, žemaičių, latvių ir vokiečių kalbomis išleisti darbai ir smulkūs straipsniai iš laikraščių. Už sunkų darbą, kurio pareikalavo bibliografijos paruošimas, recenzentas Baltramaičiui nuoširdžiai dėkoja, o jo sudarytą bibliografiją laiko „pilniausiu iki tol sąrašu“

1904 m. laikraštyje „Ogniwo“ paminėta apie Baltramaičio bibliografijos 2-ąją leidimą ir pateikiama teigiama nuomonė apie patį bibliografą.

Plačiausiai ir išsamiausiai Baltramaičio lituanikos bibliografijos 2-ąją leidimą išanalizavo lenkų mokslininkas S. Koscialkovskis²². Jis pažymėjo šios bibliografijos reikšmę Mokslo bičiulių draugijos (Towarzystwo przyjaciół nauk) darbui, krašto praeities ir dabarties tyrinėjimui. Analizuodamas Baltramaičio bibliografiją, Koscialkovskis aptarė keletą jos turinio ir metodikos klausimų. Daug dėmesio jis kreipė į suregistruotos medžiagos pilnumą ir konstatavo, kad rusų kalba išleista literatūra suregistruota gana išsamiai, o lenkų kalba registruojamoje literatūroje yra didelių spragų. Recenzento nuomone, taip atsitiko pirmiausia dėl objektyvių priežasčių — trūko visų reikalingų lenkiškų leidinių, taip pat dėl bibliografo kaltės, nes jis neperžiūrėjo visų prieinamų šaltinių, svarbiausių periodinių leidinių.

Iš esmės teigiamai vertindamas medžiagos klasifikacijos schemą, Koscialkovskis pažymėjo kai kuriuos skyrių, rubrikų formulavimo, jų jungimo nenuoseklumus bei klaidas, ne visuomet tikslų medžiagos skirstymą į skyrius bei poskyrius. Be to, recenzentas nurodė keletą klaidų ir nenuoseklumų pagalbinėse rodyklėse bei apraše.

Taigi ši plati recenzija davė vertingų metodinių pastabų, į kurias atsižvelgus, galima būtų pataisyti darbą, leidžiant jį trečią kartą, davė vertingų nurodymų skaitytojams, papildė bibliografiją.

Baigdamas analizuoti bibliografijos veikalą, Koscialkovskis pažymėjo, kad Baltramaičio darbas, glaudžiai susijęs su mokslo vystymosi interesais, yra populiarus ir reikalingas. Tai, be kita ko, rodo ir dviejų leidimų pasirodymas gan trumpu laikotarpiu. Dėl visų tų priežasčių, nežiūrint trūkumų, kuriuos, kaip nurodo recenzentas, pastebėti ir nurodyti visuomet lengviau, negu paruošti bibliografiją ir jų išvengti, ši rodyklė turi būti naudojama visų, kas tyrinėja Lietuvos istoriją arba jos dabartinę padėtį. Daug kam ji suteiks ne vieną svarbią informaciją.

²¹ Žr. „Wiadomości numizmatyczno-archeologiczne“, 1894, Nr. 1—2, s. 160—161.

²² Žr. Koscialkowski S. Uwagi o „Bibliografiji“ S. Baltramajtisa.— Rocznik Towarzystwa przyjaciół nauk w Wilnie 1908, T. 2, Wilno, 1909, s. 102—111.

Baltramaičio lituanikos bibliografijos darbą iš esmės teigiamai vertino ir vėlesnieji lietuvių spaudos bei bibliografijos istorijos tyrinėtojai.

Baltramaičio lituanikos bibliografijos darbą teigiamai įvertino tarybinė istoriografija. Savo veikale „Rusų bibliografijos istorija iki XX a. pradžios“ V. Zdobnovas Baltramaičio bibliografiją laikė vienu iš geriausių universalių XIX a. pabaigos — XX a. pradžios kraštotyros bibliografijos darbų²³. Baltramaičio rodyklę prie geriausių XIX a. pabaigos — XX a. pradžios Rusijos kraštotyros bibliografijos darbų skyrė ir tarybiniai bibliografijos tyrinėtojai veikale „Bendroji bibliografija“²⁴, Z. Fradkina monografijoje apie rusų bibliografą V. Mežovą²⁵ ir kt. Taip pat nors epizodiškai, bet palankiai atsiliepiama apie Baltramaičio darbą latvių bibliografijos istorijoje²⁶. Pastarajame vaikale Baltramaičio lituanikos bibliografija aptariama vienu aspektu — kiek ji pateikia literatūros apie Latviją bei latvių tautą.

Teigiamų atsiliepimų apie Baltramaičio lituanikos bibliografiją galima rasti žymaus rusų tarybinio istoriko V. Pašutos ir kitų darbuose.

Baltramaičio lituanikos bibliografijos darbas, tiesa, gana paviršutiniškai ir tik vienu aspektu, buvo nagrinėjamas Leningrado N. Krupskajos Bibliotekininystės institute 1958 m. įvykusioje jubiliejinėje mokslinėje-praktinėje konferencijoje. Konferencijoje skaitytame pranešime „Lietuvių liaudies medicinos bibliografinė medžiaga“ Lietuvos TSR Respublikinės bibliotekos darbuotoja E. Grineckaitė apibūdino Baltramaičio bibliografijoje suregistruotą medžiagą liaudies medicinos klausimais, palietė metodinę darbo pusę.

Vadinasi, Baltramaičio „Bibliografijos medžiagos rinkinys...“ tiek jo amžininkų, tiek vėlesnių bibliografijos tyrinėtojų, nepaisant nurodomų kai kurių mokslinio bei metodinio pobūdžio klaidų ir netikslumų, buvo vertinamas kaip didelis įvykis ne tik lietuvių bibliografijos, bet ir mokslo bei apskritai kultūros istorijoje. Visi recenzentai ir istorikai pabrėžė didelę darbo apimtį ir reikšmę, tyrinėjant įvairius su Lietuva ir lietuvių tauta susijusius klausimus.

Tai, kad Baltramaičio bibliografija sulaukė plataus atgarsio ne tik lietuvių, bet ir rusų, lenkų, vokiečių ir latvių spaudoje, rodo, kad toks darbas buvo labai reikalingas ir kitų tautų mokslo visuomenei.

Po Baltramaičio bibliografijos 1-ojo leidimo greitai buvo susirūpinta rinkti jos papildymus ir juos spausdinti specialiaje bibliografijos priede²⁷. Pats Baltramaitis intensyviai rinko papildymus 1-ajam savo bibliografijos leidimui. Siek tiek jį papildė ir kiti bibliografai: Chronopolitanas-V. Gaigalaitis „Vienybėje lietuvininkų“ (1893, Nr. 3—5) išspausdino sąra-

²³ Зг. Здобнов Н. В. История русской библиографии до начала XX век М. 1951, с. 412.

²⁴ Общая библиография. Учебник для библиотечных институтов, М., 1957, с. 161.

²⁵ Фрадкина З. Л. В. И. Межов (1830—1894), М., 1949, с. 53.

²⁶ Egle K. Isa latviešu bibliografijas vēsture (Līdz 1917 gadam), Rīga, 1957, lpp. 67.

²⁷ Зг. Varpas, 1893, Nr. 5, p. 75.

šą „Kritika rasztu apie seniausią Lietuvos istoriją“, o A. Milukas „Žvaigždėje“ — „Lituanica (rasztai apie Lietuvą) British museum'e London'e“²⁸. „Varpe“ pasirodė Baltramaičio bibliografijos papildymai lietuvių antropologijos klausimais²⁹.

Pasirodžius Baltramaičio bibliografijos 2-ajam leidimui, papildymų klausimas buvo svarstomas ir nagrinėjamas lietuvių periodikoje. Baltramaičio bibliografijos papildymų organizacijos ir metodikos klausimai buvo keliami „Vilniaus žiniuose“ išspausdintoje recenzijoje³⁰. Joje buvo siūloma papildymus spausdinti „Vilniaus žiniuose“, o vėliau tą medžiagą išleisti atskira knygute kaip priedą prie Baltramaičio bibliografijos. Laikraščio puslapiuose buvo išspausdinta Baltramaičio lituanikos bibliografijos papildymų — nurodyta keliolika knygų, straipsnių, rankraščių.

Tokią „visų Lietuvos mylėtojų“ kolektyvinio darbo prie bibliografijos papildymo ir bibliografijos medžiagos spausdinimo periodikoje idėją Baltramaitis karštai parėmė. Jis ta proga rašė: „Jei galima būtų papildyti ir toliau lietuvišką bibliografiją tęsti, tai labai būtų gerai, kad kas žinodamas apie kokį nors veikalą ar straipsnį, pranešantį ką nors apie lietuvius, praneštų jo pilną antrašą nors su neilgu apie tą veikalą pranešimu arba recenzija“³¹. Ta proga jis siūlė leisti specialų bibliografijai skirtą, periodinį leidinį — „Bibliografišką laiškėlį“³². Deja, šis vertingas sumanymas nebuvo realizuotas, ir bibliografijos medžiagą toliau rinko iš esmės tik vienas Baltramaitis. Tiesa, kartais jis gaudavo kiek duomenų iš vieno ar kito kultūros darbuotojo. Antai iš 1905 m. spalio 5 d. Baltramaičio laiško sužinojome, kad J. Basanavičius jam atsiuntė Milovidovo spausdintų veikalų sąrašą, kuriame buvo darbų, nesuregistruotų Baltramaičio bibliografijoje³³.

Tolimesnį lituanikos bibliografijos tęsinį ir papildymus buvo numačiusi spausdinti Lietuvių mokslo draugija savo „Lietuvių tautos“ žurnale. Rinkti literatūrą bibliografijai buvo pavesta toje srityje toliau dirbančiam draugijos nariui S. Baltramaičiui. J. Basanavičius savo laiškuose bibliografui prašė siųsti mokslo draugijai medžiagą „svetimose kalbose apie lietuvius ir lietuvių kalbą“

Baltramaitis intensyviai rinko medžiagą iš rusų, lietuvių, lenkų bei Vakarų Europos spaudos ir, nors darbas gerokai užsitęsė (teko peržiūrėti didžiulius Rusijos bei užsienio periodikos kompleksus bei kitus šaltinius). 1908 m. jau turėjo daug medžiagos³⁴, o 1911 m. rudenį jis buvo numatęs pabaigti vieną darbo etapą³⁵. Deja, ši Baltramaičio sudaroma bibliografi-

²⁸ Žr. Žvaigždė, 1901, Nr. 43, p. 675—676.

²⁹ Žr. Varpas, 1903, Nr. 9, 10, p. 238—240.

³⁰ Žr. Vilniaus žinios, 1905. IV. 6 (19).

³¹ Baltramaitis S. Bibliografijos papildymas.— Vilniaus žinios, 1905. V. 11 (24)

³² Ten pat.

³³ Žr. Lietuvių kalbos ir literatūros instituto rankraščių skyrius (toliau — LKLIRS), J. B.—723.

³⁴ Žr. LKLIRS, J. B.—723.

³⁵ Žr. ten pat.

ja nebuvo pradėta spausdinti „Lietuvių tautoje“ Tokį žurnalo redakcijos pasyvumą kritikavo 1912 m. įvykęs visuotinis Lietuvių mokslo draugijos narių susirinkimas. Kai kurie draugijos valdybos nariai pažymėjo, kad, nors ir „sunku esą surinkti pilnų bibliografijos žinių, vis dėlto galima esą įrašyti pasirodantieji veikalai iš istorijos, gamtos mokslų ir k.; o juk pletojimas lietuvių gyvenime visų šitų mokslų turėtų atspindėti „Lietuvių Tautoje““³⁶. Tačiau Baltramaičio sudaryta lituanikos bibliografija „Lietuvių tautoje“ ir vėliau nebuvo pradėta spausdinti, ir Lietuvių mokslo draugijos archyve liko daug jo atsiųstų kortelių.

Surinktą lituanikos medžiagą Baltramaitis sutvarkė, susistemino ir paruošė savo bibliografijos 2-ąją dalį, pavadintą „Bibliografijos medžiagos rinkinys Lietuvos geografijai, istorijai, teisės istorijai, statistikai, etnografijai ir literatūrai nuo 1903 iki 1918 m.“³⁷. Jame suregistruota apie 3200 knygų ir straipsnių įvairiomis kalbomis. Naujas bibliografijos darbas yra ne tik 1903 m. leidimo tęsinys, bet ir jo papildymas — S. Baltramaitis čia suregistravo literatūrą, pasirodžiusią iki 1904 m. Papildymai sudaro apie 5 proc. visos medžiagos.

~2-joje dalyje registruojamos medžiagos tematika iš esmės yra ta pati, kaip ir pirmojoje dalyje. Kitoks yra tik įvairiais klausimais suregistruotos medžiagos kiekis, pavyzdžiui, pagausėjo darbų lietuvių literatūros klausimais ir kt. Baltramaičio bibliografijos 2-ojoje dalyje suregistruota apie 600 vienetų lietuvių kalba, kurie sudaro apie 25 proc. visos į rodyklę įtrauktos medžiagos. Sudarydamas bibliografiją, Baltramaitis naudojo medžiagą iš keliolikos stambesnių, svarbesnių mokslo atžvilgiu lietuvių periodinių leidinių. Straipsnius jis rinko iš „Dirvos-Zinyno“, „Kaimyno“ („Naujos lietuviškos žietungos“ priedas), „Laisvo žodžio“, „Lietuvių balso“, „Lietuvos ūkininko“ bei jo priedų („Jaunimas“, „Mokykla“, „Sveikata“, „Zemė“), „Lietuvių laikraščio“, „Lietuviškos žietungos“, „Lietuvių tautos“, „Naujausios Lietuvos“, „Šviesos“ (1906—1908), „Tilžės keleivio“, „Tėvynės sargo“, „Vienybės lietuvininkų“, „Vilniaus žinių“ (1905—1909) ir „Lietuvos žinių“ (1909—1915), „Vilties“, „Zinyčios“ ir dar vieno kito. Tačiau naudota ne visa lietuvių periodikos medžiaga: neįtraukta straipsnių daugiau kaip iš 30 leidinių. Bibliografijoje trūksta medžiagos iš socialdemokratų periodikos („Darbininkų balsas“, „Draugas“, „Darbininkas“, „Naujoji gadynė“, „Skardas“, „Žarija“), iš daugelio klerikalinių leidinių, literatūrinio žurnalo „Vaivorykštė“, dalies Amerikos lietuvių periodikos ir kt. Ne visa lietuvių periodika buvo panaudota dėl cenzūros (socialdemokratinė) arba dėl to, kad kai kuriuose periodiniuose leidiniuose spausdinanai straipsniai nebuvo labai vertingi moksliniu atžvilgiu, neturėjo kraštotyrynės medžiagos. Žymi dalis periodikos nebuvo peržiūrėta dėl to, kad ji bib-

³⁶ Lietuvių tauta, kn. 2., d. 2, 1913, p. 304.

³⁷ Зг. Сборник библиографических материалов для географии, истории, истории права, статистики, этнографии и литературы Литвы с 1903 по 1918 г. — VVUBRS, fondas 106. Šį rankraštį VVU Mokslinė biblioteka 1952 m. gavo iš Kauno universiteto Mokslinės bibliotekos rankraštyno. Į Kauno universiteto biblioteką jis pateko iš Lietuvių mokslo draugijos.

iiografui buvo neprieinama. Nepanaudojus visos svarbesnės periodikos medžiagos, atsirado teminių spragų, pavyzdžiui, beveik visiškai nėra literatūros apie 1905—1907 m. revoliucinį judėjimą Lietuvoje, socialinius santykius, streikus Lietuvoje ir t. t.

Nemaža spragų yra ir knygų registravimo srityje: nesuregistruota nemaža žodynų, dainų rinkinių ir kt.

Nors bibliografija turi nemaža stambių spragų, ji vis dėlto rodo, kaip išaugo lietuvių spauda, kaip pakito jos turinys, kokią pažangą padarė mokslas, koki indėlį lietuvių mokslo darbuotojai, publicistai įnešė į savo krašto praeities ir aktualių to meto problemų tyrinėjimą. Į Baltramaičio lituanikos bibliografijos 2-ąją dalį, be darbų lietuvių kalba, yra įtraukta daug medžiagos rusų ir lenkų kalbomis, mažiau vokiečių ir po keletą pozicijų latvių, prancūzų bei lotynų kalbomis.

Visą medžiagą, kaip ir pirmojoje dalyje, Baltramaitis klasifikavo sisteminė tvarka ir iš esmės naudojosi ankstesne schema. Tačiau joje yra kai kurių naujovių: įvesti kai kurie nauji skyriai, pavyzdžiui, „Naujieji laikai“, kuriame yra tokie poskyriai, kaip „Lietuvių atbudimas“, „Kova parlamente“, „Emigracija“, „Imigracija į Lietuvą“ ir kt. Kai kuriuose skyriuose nuosekliau išdėstyti poskyriai, pavyzdžiui „Lietuvos teisės istorijos literatūra“, „Literatūra apie aukštąsias mokyklas“ (nors čia skyriaus pavadi mas ir neatitinka medžiagos turinio — registruojama literatūra apie įvairias mokyklas) ir kt. Kai kuriuose skyriuose įvedamos gana siauros teminės rubrikos, pavyzdžiui istorijos literatūrai skirtame skyriuje „Kuni-gaikščių periodas iki susijungimo su Lenkija“ yra rubrika „Zalgirio mūšis“, kurioje registruojama apie penkiasdešimt 1910 m. jubiliejaus proga parašytų darbų. Yra ir labai smulkių, nedaug medžiagos turinčių poskyrių bei rubrikų, pavyzdžiui, „Medus“, „Gintaras“, „Paukštinkystė“; yra bendrų neapibrėžtų skyrių, pavyzdžiui, „Siaurės-Vakarų kraštas“, kuriame suregistruotos 6 pozicijos, ir kt. Šioje rodyklėje yra bibliografijai skirta rubrika: „Vilniaus periodiniai leidiniai“ (X skyrius) ir poskyris „Bibliografijos kritika“ (XIV skyrius). Tiksliau būtų šį poskyrį dėti į lietuvių kalbos bei literatūros, bet ne į aukštųjų mokyklų literatūros skyrių. Yra šioje bibliografijoje ir labai stambių skyrių, pavyzdžiui, lietuvių kalbos skyrius, kuriame ir toliau paliekama neišskirta gausi medžiaga lietuvių literatūros istorijos klausimais. Labai platus ir nepreciziškas yra skyrius „Civilinė ir kriminalinė teisė“

Teigiamai reikia vertinti šioje rodyklėje tai, kad poskyrių bei rubrikų viduje medžiaga yra skirstoma į dvi dalis: į rusų bei lotynų raidėmis spausdintą literatūrą. Poskyrių viduje medžiaga dėstoma tokia tvarka: pirma pateikiama literatūra rusų, po to lotynų raidėmis, o šiose medžiagos grupėse — abėcėline autorių bei antraščių seka. Nors ši bibliografijos dalis taip pat turi medžiagos klasifikavimo trūkumą, tačiau pastebimas progresas, metodikos tobulėjimas, pastangos atskleisti suregistruotą medžiagą, padaryti pačią rodyklę tobulesnę, literatūrą lengviau surandamą.

Visos pastabos bei paaiškinimai šiame veikale yra rašomi lietuvių kalba, o 1891 ir 1904 m. išspausdintoje 1-ojoje dalyje jie buvo rašomi rusų

kalba. Tai rodo, kad Baltramaitis šį savo darbą buvo numatęs išspausdinti Lietuvoje ir skyrė jį Lietuvos skaitytojams, tuo tarpu 1-ąją dalį skyrė visų pirma kitų tautų mokslo visuomenei, tyrinėjančiai įvairius su Lietuva, lietuvių tauta susijusius klausimus.

Apskritai, Baltramaičio bibliografijos 2-oji dalis, nors ir neišsamiai, sukauptė gausią ir vertingą medžiagą, žymiai papildė ir praturtino bibliografijos duomenis apie Lietuvą, lietuvių tautą. Tačiau ji liko nespausdinta ir platesnei visuomenei nežinoma. Darbą išspausdinti sutrukdė daug priežasčių. Pirma, dėl sunkių karo sąlygų, o vėliau dėl vokiečių okupacijos nutrūko ryšiai su Lietuva, kurioje, be to, visiškai apmirė kultūros ir mokslo darbas, ir niekas nesirūpino tokių veikalų spausdinimu. Antra, Baltramaitis šį savo darbą dirbo, kaupdamas medžiagą, iki pat 1917 m. pabaigos. Tuo tarpu 1918 m. viduryje jis jau visiškai susirgo ir išvažiavo iš Peterburgo. Taigi galutinai šio darbo jis nė neužbaigė, neparuošė spaudai, nesudarė pagalbinių rodyklių ir kt. Turimi šio darbo rankraštiniai egzemplioriai yra perrašyti mašinėle asmens, nelabai nusimanusio bibliografijos srityje. Dėl to rankraštyje labai gausu korektūros bei aprašo klaidų.

Buržuazinėje Lietuvoje, keliant lituanikos bibliografavimo klausimą, buvo atkreiptas dėmesys ir į Baltramaičio darbus, sprendžiamas tokių darbų tolesnis leidimas bei papildymas. Išlikusios 2-osios dalies rankraštyje, kuris priklausė Kauno universiteto bibliotekai, yra ranka daryti aprašo bei korektūros klaidų taisymai ir šios bibliografijos papildymai, įrašyti į atitinkamus skyrius. Tai rodo, kad buržuazinėje Lietuvoje kai kurie bibliografai galvojo apie šios bibliografijos išspausdinimą. Pasirodo buržuazinėje Lietuvoje ir vienas kitas nedidelis Baltramaičio bibliografijos papildymas. 1921 m. žurnale „Mūsų senovė“³⁸ buvo išspausdintas papildymas — nedidelis literatūros sąrašas (12 pozicijų) Lietuvos istorijos klausimais.

Reikšmingą darbą buržuazinėje Lietuvoje lituanikos bibliografijos srityje pradėjo nuo 1922 m. leidžiamas bibliografijos ir kritikos žurnalas „Knygos“ Šis žurnalas savo programiniame straipsnyje žadėjo spausdinti „bibliografiją veikalų ir raštų apie Lietuvą svetimomis kalbomis, pradedant 1904 metais“³⁹. Numatytą darbą žurnalas dirbo ir jau pirmajame numeryje pradėjo spausdinti bibliografijos sąrašą „Lituanica sv. kalbomis“⁴⁰. Joje, kaip nurodo žurnalo redakcija, duodama „pilnesnė Lituanicos bibliografija nuo 1904 metų“ ir kai kurie senesnių laikų raštai, nežinomi Baltramaičio bibliografijai⁴¹. Lituanika svetimomis kalbomis registruojama žurnalo „Knygos“ Nr. 2—3 (223—224 psl.) ir Nr. 4—6 (421—442 psl.). Tuose sąrašuose aprašyta ir sistemine tvarka sutvarkyta 600 knygų ir straipsnių apie Lietuvą ir lietuvių tautą, jos kalbą. Nuo Baltramaičio bibliografijos tas sąrašas skiriasi tuo, kad neapima lietuvių kalba spausdintos kraštotyros medžiagos, neįtraukia literatūros toki is klausimais

³⁸ Mūsų senovė, kn. 1, 1921, p. 115—116.

³⁹ Darbą pradedant.— Knygos, 1922, Nr. 1, p. 3—4.

⁴⁰ Lituanica sv. kalbomis.— Knygos, 1922, p. 82—90.

⁴¹ Zr. Lituanica sv. kalbomis.— Knygos, 1922, p. 81—82.

mais, kaip žemės ūkis ir kt. Medžiagos skirstymas į keletą stambių skyrių pagrindiniais bruožais primena Baltramaičio bibliografijos klasifikaciją.

Tuo pačiu metu Lietuvoje buvo svarstomas ir platesnis darbo planas, pagal kurį į pilnos lituanikos bibliografijos paruošimą būtų įtraukti Kauno universiteto profesoriai. Tuo klausimu žurnalas „Knygos“ rašė, kad Kauno universitetas, tapęs mokslo ir bibliografijos centru, „galėtų šio darbo imtis, ypač kad universiteto profesoriams ir lektoriams ir šiaip tenka rinkti iš visų Lituanologijos sričių savo reikalams bibliografiją. Jie tik ir galėtų iš naujo pertvarkyti Baltramaičio Lituanicos vinėgretą⁴², papildyti jį visais seniau išleistais ir jam nežinomais raštais, taip pat raštais, išleistais vėliau, iki mūsų dienų, ir tokią sistematiškesnę bibliografiją paskelbti“⁴³. Tačiau šis sumanymas nesulaukė atgarsio.

Baltramaičio lituanikos bibliografijos tęsinį rengė daug toje srityje dirbusi bibliografė M. Urbšienė, sukopusi didelį medžiagos kiekį. Tačiau išspausdinti jai pavyko tik atskirus lituanikos bibliografijos darbus (Klaipėdos krašto, Vilniaus krašto ir kitas bibliografijas).

Nieko esminio iš retrospektyvinės lituanikos bibliografijos neduoda nė 1928 m. pradėtas leisti žurnalas „Bibliografijos žinios“.

Taigi visos idėjos ir sumanymai pataisyti Baltramaičio darbą ir paruošti lituanikos bibliografijos tęsinį kvalifikuoto kolektyvo arba atskirų bibliografų jėgomis nebuvo įgyvendinti, ir ilgiems metams liko tas vienintelis, nedidelių kvalifikacijų bibliografo entuziasto paruoštas platus universalios bibliografijos darbas.

Baltramaitis sudarė didelės mokslinės ir informacinės vertės bibliografijos veikalą, kurio reikšmė peraugo nacionalinės bibliografijos ribas, veikalą, labai svarbų visai XIX a. pabaigos — XX a. pradžios kraštotyros bibliografijai.

Baltramaičio veikalas „Bibliografijos medžiagos rinkinys. . .“ turėjo didelės reikšmės tolesniam lietuvių mokslo vystymui — davė bazę, šaltinį Lietuvos istorijos, archeologijos, lietuvių etnografijos, kalbos bei literatūros, taip pat gamtos, geografijos, žemės ūkio ir kitų sričių tyrinėjimams. Baltramaičio bibliografija buvo ypač svarbi visuomeninių mokslų vystymuisi Lietuvoje, įvairiems kitų šalių mokslininkų lituanistiniams darbams. Jo veikalu naudojosi daug lietuvių mokslininkų, rašytojų, publicistų (V. Mickevičius-Kapsukas, J. Biliūnas, J. Jablonskis, K. Būga, J. Basanavičius, P. Matulionis, J. Tumas, A. Janulaitis ir kt.), kitų tautų mokslininkai (E. Volteris, M. Brenšteinas, S. Koscialkovskis, S. Moscickis ir kt.) S. Baltramaičio bibliografijos veikalai, kaip nurodė V. Pašuta, daug padėjo lituanistikos mokslo vystymuisi⁴⁴. Baltramaičio lituanikos bibliografija turi didelės reikšmės ir šiuo metu. Viename Visasąjunginių knygų rūmų išleistame darbe rašoma, kad šis veikalas „yra pagrindinis lietuvių tautos istorijos bibliografijos šaltinis rusų kalba ir savo reikšmę išlaikė iki šių lai-

⁴² Turima galvoje nenuoseklumai medžiagos klasifikavimo srityje.

⁴³ Lietuvių bibliografijos reikalas.— Knygos, 1922, Nr. 1, p. 7.

⁴⁴ Зг. Пашута В. Т. Образование литовского государства. М., 1959, с. 215.

ku“⁴⁵. Baltramaičio lituanikos bibliografija turėjo įtakos tolesniam lietuvių bibliografijos vystymuisi — iš jos bibliografinio darbo metodikos mokėsi ir ja naudojami vėlesni bibliografai, ruošdami įvairios tematikos ir apimties teminius, personalinius, specialiuosius ir kitus bibliografijos darbus (S. Jurevičius, A. Niemis, Z. Paulis, L. Finkelis, J. Tumas, P. Tarasenko, M. Brenšteinas ir kt.). „Bibliografijos medžiagos rinkinys...“ yra dažnai naudojamas Tarybų Lietuvos bibliotekose. Savo informaciniame darbe juo remiasi beveik visos Lietuvos TSR mokslinės bibliotekos (LTSR MA Centrinė biblioteka, VVU Mokslinė biblioteka, LTSR Valstybinė respublikinė biblioteka ir kt.).

Baltramaičio lituanikos bibliografija turi reikšmės informaciniam bibliografiniam bibliotekų darbui ir už Lietuvos TSR ribų. Ja naudojami V. I. Lenino v. bibliotekos darbuotojai, kurie savo atsiliepime apie šį veikalą rašė: „Bibliografų specialistų (istorikų, geografų, filologų) nuomone, Baltramaičio rodyklė yra visiškai teigiamai vertintina tiek dėl savo pilnumo, tiek ir pagal medžiagos pobūdį. Rodyklė, kaip pagrindinis Lietuvos geografijos, etnografijos ir lietuvių tautos istorijos bibliografijos šaltinis, savo reikšmę išlaikė ir šiuo metu“⁴⁶. Baltramaičio lituanikos bibliografija naudojasi ir ją teigiamai vertina Valstybinės M. E. Saltykovo-Šcedrino v. viešosios bibliotekos darbuotojai. Bibliotekos darbuotojų rašte⁴⁷ pažymima, kad Baltramaičio veikalas priklauso prie fundamentalių prieš 1917 m. išleistų bibliografinių darbų. Bibliotekos bibliografiniame darbe Baltramaičio veikalas yra labai naudingas. Baltramaičio bibliografija naudojasi ir kitos mokslinės Tarybų Sąjungos bibliotekos.

Vadinasi, pagrindinis Baltramaičio bibliografijos darbas „Bibliografijos medžiagos rinkinys...“ ir šiuo metu yra vienas iš svarbiausių lietuvių bibliografijos šaltinių. To veikalas reikšmė dar padidėtų, jeigu tarybiniai bibliografai, papildę ir ištaisę klaidas, išspausdintų rankraštyje likusią Baltramaičio lituanikos bibliografijos 2-ąją dalį. Tada Lietuvos mokslo darbuotojai, bibliotekininkai ir apskritai skaitytojai turėtų platų informacinį šaltinį, apimančią visą iki 1917 m. pasirodžiusią su Lietuva bei lietuvių tauta susijusią literatūrą.

Vilniaus Valstyb. universitetas
Bibliotekininkystės katedra

Įteikta
1961 m. kovo mėn.

⁴⁵ Библиография русской библиографии по истории СССР, М., 1957, с. 74.

⁴⁶ Valstybinės V. I. Lenino v. bibliotekos bibliografijos informacinio skyriaus vedėjo raštas Nr. 23/1778 (1959, kovo 23).

⁴⁷ Zr. M. E. Saltykovo-Šcedrino v. bibliotekos raštas Nr. 201 (1959, vasario 21).

**ОЦЕНКА И ПРОДОЛЖЕНИЕ
КРАЕВЕДЧЕСКИХ БИБЛИОГРАФИЧЕСКИХ ТРУДОВ
С. БАЛТРАМАЙТИСА**

В. ЖУКАС

Резюме

Появление труда С. Балтрамайтиса «Сборник библиографических материалов для географии, истории, истории права, статистики и этнографии Литвы» (1891 и 1904 гг.) вызвало живой отклик в литовской, русской, польской, латышской и немецкой печати. Печать приветствовала труд С. Балтрамайтиса, подчеркивая его большой объем, культурное и научно-справочное значение. Если в рецензиях на первое издание почти совсем не затрагивались вопросы методики библиографии, то в отзывах на второе, в основном улучшенное, издание содержится ряд критических замечаний методического характера — относительно полноты материала, его классификации и описания. Это свидетельствовало о возросших требованиях к литовской библиографии, приобретающей все более широкий общественный интерес.

Выход в свет первого, а затем и второго издания библиографии С. Балтрамайтиса вызвал немало проектов по ее дополнению и продолжению. Немало стараний для опубликования подготовленного С. Балтрамайтисом продолжения его библиографии проявляло Литовское научное общество. Оно готовилось начать систематическую публикацию материалов краеведческой библиографии в своем журнале «Lietuvių tauta». К сожалению, эти замыслы остались неосуществленными. С. Балтрамайтис в течение ряда лет собрал много нового материала и подготовил вторую часть своего «Сборника библиографических материалов... Эта часть охватывает литературу за 1903—1917 гг. и дополнения к первой части — всего 3200 позиций. Существенное место в этой библиографии занял материал на литовском языке (около 25%). Методика составления второй части библиографии (тематика регистрируемого материала, его описание и систематизация), если не считать некоторых незначительных изменений, в основном та же, что и в первой части. В буржуазной Литве обсуждался вопрос об издании оставшейся в рукописи части труда С. Балтрамайтиса, а также вопрос о дальнейшем продолжении подобной краеведческой библиографии (библиографии литуаники).

В выводах отмечается, что труд С. Балтрамайтиса «Сборник библиографических материалов...» явился ценным вкладом не только в литовскую библиографию, но и вообще в краеведческую библиографию конца XIX—начала XX вв. Этот труд имел большое значение для развития науки в Литве, а также для ученых других стран, работающих в области литуанистики. Как отмечает советский историк В. Пашуто, своим библиографическим трудом С. Балтрамайтис оказал «большую помощь

развитию литуанистики»⁴⁸. Труд Балтрамайтиса имел большое значение для дальнейшего развития литовской библиографии — библиографы Литвы на нем учились методике библиографии, из него брали материал при подготовке различных по тематике и по объему библиографических работ. «Сборник библиографических материалов...» принадлежит к тем библиографическим источникам, которыми широко пользуются в научных библиотеках Литовской ССР и в ряде крупнейших библиотек Советского Союза.

---

⁴⁸ Пашуто В. Т. Образование литовского государства, с. 215.
